

Endurskoða þarf regluverk um lífeyrissparnað

Ólafur Páll Gunnarsson
framkvæmdastjóri Íslenska lífeyrissjóðsins

Fyrir réttum tuttugu árum var lagður grunnur að nýju formi lífeyrissparnaðar hér á landi sem ýmist hefur verið nefnt séreignarsparnaður eða viðbótarlífeyrissparnaður. Ráðstafa má iðgjaldi til lífeyrissparnaðarins ýmist með samningi um fjárvörslu við lífeyrissjóði eða banka (hefðbundinn viðbótarlífeyrissparnaður) eða með kaupum á lífeyristryggingu hjá tryggingafélagi. Umboðsaðilar tveggja erlendra tryggingafélaga, sem bjóða upp á lífeyristryggingar, starfa hér á landi (Allianz og Bayern).

Við markaðssetningu og kynningu á viðbótarlífeyrissparnaði virðist oft lítill greinarmunur gerður á hefðbundnum viðbótarlífeyrissparnaði og lífeyristryggingum. Þegar betur er að gáð eiga þessi tvö sparnaðarform hins vegar fátt sameiginlegt. Þá virðast fjölmargir neytendur ekki nægjanlega upplýstir um eðli lífeyristrygginga og þær skuldbindingar sem samningar um þær fela í sér. Það má ef til vill rekja til ófullnægjandi reglna sem söluaðilar lífeyristrygginga starfa eftir. Hér á eftir er fjallað um nokkur atriði sem skilja þessi sparnaðarform að.

/// Samanburður

Hefðbundinn viðbótarlífeyrissparnaður

- Samningar ótímabundnir og uppsegjanlegir að kröfu rétt-hafa. Engin binding.
- Hægt er að taka inneign út í heild við 60 ára aldur án skerðinga.
- Flytja má inneign á milli vörsluaðila með litlum eða engum tilkostnaði.
- Sparnaðurinn, þar með talin ávöxtun, erfirst að fullu við fráfall rétthafa.
- Inneign skerðist ekki þótt greiðslur falli niður í lengri eða skemmri tíma.
- Engin upphafspóknun.
- Nýta má sparnaðinn skattfrjálst við kaup á fyrstu íbúð í 10 ár.
- Starfsemi innlendra lífeyrissjóða og banka lýtur eftirliti FME.

Mjög misjafnt eftirlit

Íslenskir lífeyrissjóðir og bankar lúta virku eftirliti Fjármálaeftirlitsins. Virkt eftirlit tekur til hæfismats stjórnar og stjórnenda, skila ársreikninga, reglulegrar skýrslugjafar, meðal annars um iðgjöld og fjárfestingar, skila á fjárfestingar- og áhættustefnum, starfa áhættustjóra, innra eftirlits og stjórnarháttá, svo eitthvað sé nefnt.

Starfsemi söluumboða erlendra lífeyristrygginga fellur ekki undir eftirlit Fjármálaeftirlitsins hér á landi, heldur lýtur hún eftirliti fjár-

Lífeyristryggingar

- Samningurinn er tryggingarsamningur og felur í sér langtímaskuldbindingu til áratuga.
- Ekki hægt að taka út inneign við 60 ára aldur í heild án skerðinga.
- Réttthafi tekur á sig mikil afföll við flutning til annarra vörsluaðila.
- Mikil skerðing á inneign við fráfall rétthafa.
- Réttindi tapast ef greiðslur falla niður í lengri tíma, t.d. vegna atvinnuleysis eða náms.
- Á fyrstu 5 árum samningstímans fara um 25% af iðgjaldi rétthafa í póknun.
- Ekki er hægt að nýta sparnaðinn skattfrjálst við kaup á fyrstu íbúð.
- Starfsemi söluumboða fellur ekki undir eftirlit af hálfu FME.

málaeftirlits heimaríkis, þ.e. þess ríkis þar sem viðkomandi fyrirtæki er skráð. Visbendingar eru um að mun minna eftirlit sé með daglegri starfsemi söluumboðanna hér á landi, svo sem varðandi stjórnarhátti, markaðssetningu, upplýsingagjöf og útreikning og framsetningu á ávöxtun lífeyristrygginga. Margt bendir til þess að fjarlægð eftirlitsaðilans og takmarkað regluverk um starfsemi söluumboðanna grafi undan neytendavernd á íslenskum markaði með lífeyrissparnað og að eftirliti sé í raun í skötulíki.

Hvað rennur til erfingja?

Einn kostur þess að greiða í hefðbundinn viðbótarlífeyrissparnað er að inneign rétthafans erfirst og rennur óskert til erfingja. Þannig er enginn greinarmunur gerður á því hvort inneignin rennur til sjóðfélagsans sjálfs eða erfingja

hans eftir fráfall sjóðfélagsans. Í lífeyristryggingasamningum Allianz er reyndin önnur, en samvæmt þeim er endurgreiðsla við andlát aðeins örlítið hærrí en greidd iðgjöld allan samnings-tímann.

Mikill hagnaður af sölu lífeyristrygginga

Háar þóknanir vegna lífeyristrygginga endurspeglast í miklum hagnaði af rekstri söluumboða hér á landi. Þannig námu rekstrartekjur Allianz Ísland á árinu 2016 um 1,2 milljörðum króna. Sama ár voru móttækin iðgjöld 6,5 milljarðar. Hreinn hagnaður af starfseminni

árið 2016 nam 480 milljónum króna. Samanlagður hagnaður félagsins á árunum 2015 til 2017 nam 1,4 milljörðum króna. Arður af starfsemi Allianz Ísland rennur til Íslandsbanka hf. sem er eini eigandi félagsins. Félagið er því að fullu í eigu íslenska ríkisins.

Bjóða upp á sparnað í erlendra mynt

Sölumenn erlendra lífeyristrygginga hafa náð töluverðum árangri við sölu lífeyristrygginga á liðnum árum. Að hluta til má rekja árangurinn til þess að margir kjósa að leggja lífeyrissparnað í erlenda sjóði, meðal annars í þeim tilgangi að dreifa áhættu. Eftir afnám fjármagnshafta geta íslenskir lífeyrissjóðir og bankar hins vegar einnig boðið upp á ávöxtunarleiðir sem eru að hluta eða öllu leyti í erlendum gjaldeyri.

Tryggja þarf rétt neytenda

Yfir 100 þúsund einstaklingar hér á landi eiga lífeyrissparnað (hefðbundinn viðbótarlífeyrissparnað og

lífeyristryggingar). Bein eign í þessum sparnaði nemur yfir 500 milljörðum króna. Til samanburðar þá eiga um 20 þúsund einstaklingar skráð verðbréf í kauphöll fyrir um 100 milljarða króna. Á síðustu árum hafa stór skref verið stigin við innleiðingu nýs regluverks á sviði verðbréfavíðskipta (MiFID I og II) með það að markmiði að tryggja réttindi verðbréfaeigenda. Ekkert sambærilegt samræmt regluverk nær yfir lífeyrissparnað sem boðið er upp á hér á landi. Til að tryggja rétt neytenda þarf að endurskoða regluverk um lífeyrissparnað og sjá til þess að öll sparnaðarform sem kynnt eru undir merkjum viðbótarlífeyrissparnaðar lúti sömu reglum og sambærilegu eftirliti.